

МЕТОДИ Й ФОРМИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ ЯКОСТЕЙ УЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ОСВІТІ

У статті проаналізовано взаємозв'язок ефективності розвитку особистісних і професійних якостей учителя технологій у післядипломній педагогічній освіті та специфіки організації освітнього простору: вибору методів і форм педагогічної взаємодії; охарактеризовано комплекс методів, спрямованих на розвиток професійних якостей учителя технологій; встановлено основні вимоги до відбору й застосування методів на засадах андрагогічних і синергетичних принципів, що сприяють активізації педагогічного процесу, самоорганізації професійного самовдосконалення вчителя технологій у міжкурсовий період.

Ключові слова: метод, форми, вимоги, вибір, розвиток, професійні якості вчителя, інтерактивні методи.

В умовах невизначеності сучасного постіндустріального суспільства смислом освітнього процесу в післядипломній педагогічній освіті стає не стільки отримання готової інформації, скільки спрямування на якісні зміни продукту навчання: розвиток особистісних і професійних якостей учителя, здібностей здобувати й використовувати нові знання в процесі виникнення проблем, усвідомлення та формування здібностей до нових способів і видів діяльності.

Наукові обґрунтування щодо використання та вдосконалення форм і методів навчання у педагогічному процесі, активізації пізнавальної діяльності тих, хто навчається, зробили вчені Ю. Бабанський, В. Беспалько, С. Бондар, А. Вербицький, І. Лернер, М. Махмутов, Р. Нізамов, Т. Огородніков, І. Підласий, Л. Пироженко, і О. Пометун, О. Пехота, М. Скаткін та ін.

Проблемі методів навчання в освіті дорослих значну увагу приділяли О. Аббасова, І. Алексішина, Л. Вавілова, Т. Василькова, С. Вершловський, М. Громкова, А. Жук, С. Змейов, І. Зязюн, Н. Кошель, М. Красовицький, С. Крисюк, А. Кукуєв, Т. Паніна, В. Пуцов та ін.

Особливості динаміки соціального середовища актуалізують розвиток внутрішніх механізмів учителя, зміни самосвідомості, креативного мислення та інших професійних якостей у процесі підготовки до інноваційної діяльності. На думку М. Громкової, “саме в методах більше за все стереотипів, від яких треба позбавлятися” [2, с. 372].

Характерні стереотипи педагогічної дії педагогів вищої школи відзначає І. А. Зязюн, серед них: побудова навчального процесу за схемою “виклад – сприймання – відтворення – закріплення – практичне використання”; орієнтація на змістовну сторону: “Знай свій предмет і викладай зрозуміло”; прагнення зберегти звичні підходи до викладу матеріалу і викладання загалом; прагнення ще раз розповісти, пояснити, повторити [5, с. 361–362].

Відтак, домінування монологічних методів, які зберігаються в післядипломній педагогічній освіті, не вирішують проблеми розвитку нових

професійних якостей учителя і впливають на них, більшою мірою, спорадично та неефективно. У сучасних умовах важливим завданням системи підвищення кваліфікації є комплексна організація педагогічного процесу, пошук методів, форм, що стимулюють учителя до активних дій, розвитку системного мислення, самоаналізу й аналізу явищ, здібностей до прогнозування подій дійсності, потреб у особистісно-професійному самовдосконаленні.

Мета статті полягає у відборі системи методів і форм, спрямованих на розвиток професійних якостей учителя технології у післядипломній педагогічній освіті.

Складний діалектичний характер освіти пов'язує між собою форму й метод. У педагогічній літературі форми організації навчального процесу визначають як способи організації та проведення навчальних занять, у процесі чого реалізуються різноманітні зміст навчальної роботи, завдання, методи навчання й виховання.

Основними формами навчання у післядипломній педагогічній освіті є лекції, практичні заняття, тренінги, консультації, навчальні конференції, педагогічна практика, курсові роботи, самостійна робота слухачів, семінари. Разом з тим, форми організації педагогічного процесу розрізняють за кількісним складом слухачів: індивідуальні, парні, групові, колективні форми роботи; а також за місцем і умовами проведення занять – дистанційні, очно-заочні.

Серцевиною навчально-виховного процесу вчені справедливо вважають метод, що є об'єднувальною ланкою між спроектованою метою та кінцевим результатом. У педагогічній науці метод (від грец. *methodos*) розуміють, з одного боку, як шлях дослідження або пізнання, теорію, вчення – сукупність прийомів або операцій засвоєння дійсності.

З іншого, розглядаючи метод навчання як складне, багатогранне утворення, І. Підласий порівнює його з діамантом, що відображає зміст, активність цілі й завдання, закони, правила, джерела, шляхи, прийоми, способи, засоби, майстерність [7, с. 268–270].

У своїй монографії С. Змейов виходить із розуміння методу як способу досягнення будь-якої мети, розв'язання конкретного завдання та сукупності прийомів і операцій практичного чи теоретичного опанування дійсності. Далі він розглядає навчання як процес двобічної діяльності, визначає метод навчання як спосіб організації діяльності активних учасників процесу навчання (викладача й слухача) з передачі та здобуття знань, умінь, навичок, особистісних якостей і ціннісних орієнтацій [4, с. 145].

Проте особистісні та професійні якості неможливо передати як інформацію. Їх формування та розвиток забезпечуються в цілісному педагогічному процесі, оволодінні методом і новими способами діяльності, потенційній готовності до самовдосконалення на основі усвідомленої взаємодії з культурно-технологічним середовищем. Не менш важливу роль у досягненні поставлених завдань відіграють методи виховання.

Під методами виховання розуміють цілеспрямований вплив на свідомість, відчуття, цінності, інтереси, потреби, мотиви.

Наголошуючи на активних методах навчання у практиці післядипломної педагогічної освіти, А. Жук і Н. Кошель зазначають, що для якісної освіти треба передавати не знання, а способи діяльності, спрямовані на розвиток творчої особистості [3].

Специфічним і основним методом в освіті дорослих О. Кукуєв [6, с. 21] визнає метод аналізу досвіду, розуміючи його як створення системи навчання, викладання й учіння, яка дає змогу дорослим оволодівати новими знаннями або новим змістом освіти, крізь ефективно залучення особистісного досвіду слухачів у процесі його активізації викладачем за допомогою системи спеціальних способів та прийомів організації навчальної роботи. Метод аналізу досвіду, на думку автора, поєднує в собі сукупність методів навчання дорослих, організаційно-діяльнісних, заснованих на технології усвідомлення, орієнтованих на розв'язання проблем, що включають моделювання, рефлексію, проектування та інтерактивні методи навчання.

Активність, покладена в основу методів, взаємодія між учасниками освітнього процесу є важливим фактором розвитку професійних якостей учителя.

Аналіз педагогічної літератури показав, що в практиці використання методів ефективність освітнього процесу визначається не стільки класифікацією методів за певними ознаками або ефективністю самого методу, скільки вмінням робити оптимальний вибір методів відповідно до навчальної ситуації та цілей. Алгоритм вибору методів навчання запропонував Ю. К. Бабанський [1]:

1. Прийняття рішення про те, як вивчатиметься матеріал: самостійно або під керівництвом педагога.
2. Визначення співвідношення репродуктивних і продуктивних методів.
3. Визначення індуктивної та дедуктивної логіки, аналітичного й синтетичного шляхів пізнання.
4. Визначення способів поєднання словесних, наочних і практичних методів.
5. Прийняття рішення щодо необхідності використання методів мотивування і стимулювання діяльності учнів.
6. Визначення термінів і методів контролю та самоконтролю.
7. Продумування запасних варіантів на випадок відхилення реального процесу навчання від запланованого.

В освіті дорослих основою розвитку здібностей, на думку М. Громкової, є оволодіння методом і усвідомлення власних здібностей у способах діяльності. Головними критеріями вибору методів у освіті дорослих є “виращування” здібностей тих, хто навчається; відповідність професійним способам діяльності, соціокультурним нормам мислетехніки, комунікації, рефлексії; відповідність цілям і змісту педагогічного процесу [2, с. 240].

Отже, формування й розвиток особистісних і професійних якостей на рівні “володію в дії” в процесі курсів підвищення кваліфікації можливі саме через метод, який реалізується засобами здійснення дій, вибору способів і організації діяльності слухачів. Разом з тим, усвідомлення вчителем

власних здібностей, професійних якостей, рівнів, способів діяльності крізь призму методу передбачає не лише фіксацію їх наявності чи відсутності, а й стимулювальний вплив до активного розвитку. Оволодіння педагогом на високому рівні широким спектром різних методів, прийомів, засобів, здатністю до їх комплексної реалізації, здатністю виходу за межі предмета у своєму світогляді відкриває нові можливості до оновлення методики викладання та педагогічної творчості.

Важливим кроком на шляху використання великого арсеналу методів у післядипломній педагогічній освіті є дотримання певних вимог. Зважаючи на досвід дослідників та власний досвід, визначимо загальні вимоги до впровадження методів розвитку професійних якостей учителя технології на засадах андрагогічних і синергетичних принципів:

1. Взаємодія між учасниками педагогічного процесу реалізується на основі взаємообміну інформації та енергії з метою вивчення вихідного стану слухачів (проведення діагностування: тести, анкети, співбесіди, спостереження).

2. Посилення мотивації слухачів щодо прийняття педагогом соціального замовлення та оволодіння сучасними соціокультурними цінностями, нормами, методами навчання та виховання.

3. Виведення слухачів курсів зі стану рівноваги способом постановки проблемних питань; впливу на емоційну, інтелектуальну, вольову сфери в процесі взаємодії, підтримання інтересу, використовуючи у своїй єдності актуальність інформації, знання та професійний досвід учителів.

4. Детермінація активної освітньої діяльності як викладача, так і слухачів у системі “викладач – слухач”. Відбір методичних засобів педагогічного управління, спрямованих на пробудження власної активності слухачів (усвідомлення потреб у самозмінах).

5. Організація діяльності слухачів щодо оволодіння навичками самостійного вибору напрямів професійного розвитку, формулювання цілей і пошук ефективних шляхів їх досягнення (ознаки нелінійного мислення).

6. Взаємозбагачення досвіду слухачів шляхом його модельного висвітлення та інтеграції індивідуальних діяльностей у процесі навчальної взаємодії в системі “слухач – слухач”.

7. Орієнтація на творчий підхід у процесі взаємодії.

8. Реалізація у методі емоційно-ціннісного ставлення до світу, позитивного досвіду спілкування в процесі діалогу та співпраці. Дотримання правил професійно-педагогічної взаємодії, визнаних у освітньому середовищі.

9. Опора на процедуру рефлексії. Отримання результатів від освітньої діяльності, що передбачає усвідомлення і порівняння слухачами вихідного та засвоєного нового змісту й способів діяльності, здійснюючи сходження на новий рівень розуміння предмета навчання.

Урахування зазначених вимог дасть змогу адаптувати будь-яку екслюзивну методику навчання дорослих до умов, що постійно змінюються.

На перших етапах педагогічної взаємодії стимулювальну роль до навчання відіграє діагностування слухачів з використанням тестів, анкет,

спостережень. Одним із методів стимулювання є *метод аргументації*, що належить до системи методів переконання. Сутність методу аргументації полягає в обговоренні доводів, причин, що полегшують розуміння слухачами позиції викладача та досягнення спільної згоди.

У процесі аргументації викладач підкреслює актуальність, значущість пропозиції, теми, висновку чи діяльності, їх переваги й можливості реалізації, наголошує на цінностях сучасної технологічної освіти учнів, безперервної освіти, самоосвіти. Для пробудження зацікавленості, усвідомлення соціальної, загальнокультурної, особистісної значущості варто залучати суб'єктів до спільного обговорення, прийняття рішень, що дає змогу виявляти не тільки розуміння слухачами обговорюваної проблеми, а й ступінь її прийняття, виявлення суперечностей у зауваженнях аудиторії.

Для більш активного сприймання актуальності проблематики та прискореного входження вчителя до пропонованої теми спецкурсу використовують інтерактивні методи, що реалізуються в різних формах ігор, дискусіях, вибудовуючи логічний напрям: від наявного досвіду – до нового. Основний спосіб взаємодії суб'єктів навчання при реалізації інтерактивного методу – діалог, організований за схемою складної комунікації. Діалог передбачає дослідження висловлення через розуміння, порівняння вихідного й нового змістів і вихід на нове розуміння предмета обговорення.

В інтерактивних методах розкривається й реалізується потужний потенціал усіх учасників педагогічної взаємодії, актуалізація якого дає змогу кардинально змінювати дидактичні підходи до процесу навчання, виховання, розвитку особистості, організації та реалізації спільної інтелектуальної, творчої, емоційної діяльності.

Для активізації навчально-виховного процесу пропонуємо *ділову гру* “Моделювання ідеального вчителя технології”. Моделювання ідеального вчителя у процесі ділової гри передбачає конструювання колективної думки групи слухачів та створення композиції професійних якостей учителя технології, актуальні на сучасному етапі культурно-технологічного розвитку суспільства.

В умовах інформаційного вибуху знання стають не метою навчання, а засобом організації та здійснення діяльності, досягнення цілей. Отже, особливого значення набувають здатності фахівця до системного, синтетично-аналітичного мислення, побудови нових моделей, розвитку уяви, створення нового. Для виконання поставлених завдань використовують *метод демонстрації наукової картини світу* (у системі наочних методів). Широта спектра взаємодії людини з навколишнім світом визначається рівнем освіченості, специфікою сформованої системи цінностей і ставлень, здатність до усвідомлення різноманітності та багатогранності взаємозв'язків: людина-людина, людина-природа, людина-культура-наука, людина-техніка. Встановлення нових системних зв'язків стають новим джерелом на шляху розвитку людини.

Термін “наукова картина світу” з'явився на межі XIX–XX ст. у публікаціях з філософії (Г. Герц, Л. Больцман, М. Планк, П. Дюгейм та ін.).

Однак дослідження сутності поняття набуло нової хвилі в кінці 60-х рр. ХХ ст., яке триває й сьогодні (І. С. Алексєєв, Л. Б. Баженов, П. С. Дишлевий, С. Б. Кримський, Л. Ф. Кузнецова, В. І. Кузнецов, Л. Г. Лешкевич, М. В. Мостепаненко, В. Н. Михайловський, Б. Я. Пахомов, В. С. Степін, В. Ф. Черноволенко та ін.).

Картина світу – особливий компонент наукового знання: як і будь-який пізнавальний образ, вона певним чином спрощує, схематизує, узагальнює дійсність. Наукова картина світу взаємодіє зі світоглядними структурами, утворює фундамент культури – як безпосередньо, так і опосередковано – через систему філософських, методологічних та світоглядних ідей і категорій, до яких належать категорії “світ” і “людина”, які конкретизуються через систему смислів інших універсалій культури, що має вираз у ставленні людини до природи, суспільства та самого себе [8].

Вибір методу демонстрації цілісної наукової картини світу в єдності елементів “природа – соціум – розум” як науково-світоглядного орієнтира створює умови для: 1) наочного бачення та структурованого сприйняття навколишнього світу як важливої умови розвитку організованого, системного, нелінійного мислення; 2) усвідомлення безмежного джерела якісного розвитку навколишнього світу й людини у світі, розуміння їх взаємозалежності та встановлення між ними нових взаємозв’язків; 3) творчого підходу до взаємодії з культурно-технологічним середовищем, 4) осмислення професійних якостей учителя в системі наукової картини світу. У процесі реалізації зазначеного методу слухачам необхідно пропонувати завдання таким чином, щоб вони постійно користувалися отриманою інформацією.

Особлива роль у системі організаційно-діяльнісних методів розвитку професійних якостей в освіті дорослих належить *методу цілепокладання*, який сприяє комплексному впливу на розвиток культури професійної самосвідомості: мотивацію, рефлексію, актуалізацію цінностей, самовизначення – та є першим кроком до побудови індивідуальної програми професійного самовдосконалення.

Провідною ідеєю цього методу є виробництво спеціальної власної думки-мети слухачів, спрямованої на суб’єктний розвиток. Основним алгоритмом процесу цілепокладання є пошук відповідей на запитання: “Для чого і що я хочу?”, “Що я можу?”, “Що потрібно для цього зробити?”, “Які особистісні та професійні якості допоможуть досягнути поставленої мети?”

Складання й захист індивідуальної програми особистісно-професійного самовдосконалення вчителя на міжкурсовий період оцінюють за критеріями: актуальність, сформованість цілей-завдань; науковість; взаємозв’язок між професійним світоглядом учителя, освітніми програмами та специфікою технологічної освіти учнів, вимогами соціуму, самоорганізацією; культура оформлення освітньої програми.

Дієвим інструментом на шляху реалізації поставлених завдань у процесі курсів підвищення кваліфікації є інтерактивні методи навчання. Зазначені методи засновані на діалозі, співпраці, здатні відкривати нові

можливості в освіті дорослих і, зокрема, розвитку системи професійних якостей учителя технологій.

Під час курсів характер роботи на етапі засвоєння й реалізації нових здібностей і якостей визначається використанням широкого спектра спеціально організованих інтерактивних методів, спрямованих на підвищення розумової та практичної діяльності, актуалізацію особистісно-професійного потенціалу, забезпечення суб'єкт-суб'єктної взаємодії.

На заняттях з метою стимулювання розвитку здібностей до відкритого, недогматичного мислення, комунікативної культури пропонуємо вчителям вправу: “Моя аргументація”. Слухачі обирають тему, над якою буде працювати аудиторія, розподіляються на групи та намагаються тлумачити тему з протилежних поглядів. Головна умова цієї вправи – говорити аргументовано, переконливо та коротко. Приклади тем можуть бути різними: “Технологічна освіта”, “Техніка”, “Постіндустріальне суспільство”, “Природа – техногенне середовище”, “Сучасний урок технологій”, “Нова програма у технологічній освіті”, “Найскладніша тема”, “Учитель року”, “Професійні якості” тощо.

Поштовхом до вдосконалення методики й розвитку професійних якостей учителя технологій на сучасному етапі може стати впровадження в навчальний процес суб'єктно-орієнтованого семінару: “Калейдоскоп професійних якостей учителя технологій та методи їх розвитку”, розрахований на декілька занять, відповідно до програмних модулів спецкурсу. Для організації роботи слухачів об'єднують у групи по 5–6 осіб, здійснюючи розподіл за модулями програми: “Культура професійної самосвідомості”, “технологічна культура”, “Комунікативна культура” і “Креативна культура”. Слухачі кожної групи, отримавши методичне забезпечення, готуються до семінару завчасно, обирають напрями самостійної роботи в підготовці до заняття. Кожний модуль включає критеріальні компоненти: ціннісно-мотиваційний, когнітивний, суб'єктно-діяльнісний і рефлексивний. Підготовка й реалізація завдань за критеріальним алгоритмом сприяє формуванню слухачів інноваційних способів мислення та діяльності.

Усі підгрупи слухачів розробляють свій авторський задум розкриття професійних якостей на кожному з семінарських занять разом із демонстрацією інноваційних прийомів і способів діяльності, педагогічних знахідок, нових ідей, визначають набір методів, що сприяють розвитку професійних якостей у взаємодії з основною групою. Наприкінці заняття підгрупою проводять аналіз результатів роботи, виявляють нові інтереси, цінності, цілі, знання, методи діяльності, відзначають рівень творчого підходу у взаємодії з аудиторією.

На рефлексивно-результативному етапі курсів слухачі визначають індивідуальні результати освіти. У процесі групового обговорення відзначаються труднощі, що постали в навчальній взаємодії, здійснюють зіставлення цілей і досягнутих результатів, самооцінювання організаційних форм діяльності вчителя під час курсів (див. табл.).

**Самооцінка організаційних форм діяльності вчителя
під час курсів підвищення кваліфікації**

№ з/п	Організаційні форми діяльності вчителя в курсовий період	Самооцінка результату	Рейтингова оцінка
	Курси підвищення кваліфікації		
1.	Активна участь у діалогових формах та методах навчання		0–15
2.	Активна участь в обміні досвідом зі слухачами курсів: уміння презентувати, логічно подавати, проводити аналіз та визначати результативність власного досвіду		0–25
3.	Активна участь у підготовці та реалізації роботи семінару <i>“Калейдоскоп професійних якостей вчителя технології”</i>		0–25
4.	Відвідування занять		0–5
5.	Підготовка та виступ з доповіддю		0–15
6.	Оформлення нової інформації		0–15
7.	Підготовка та захист індивідуальної програми професійного самовдосконалення		0–30
	Усього:		130

На завершальному етапі курсів здійснюють вихідне діагностування, виявляють результати, надають консультації, здійснюють коригування індивідуальної програми професійного саморозвитку на міжкурсний період.

Висновки. Таким чином, ефективність розвитку професійних якостей учителя технологій у процесі курсів підвищення кваліфікації залежить від вибору та реалізації системи методів та форм, що передбачають:

1) формування моделі активного співробітництва та співтворчості, сприяння самоорганізації професійного самовдосконалення вчителя технології;

2) детермінацію активності навчального процесу засобами стимулювання, залучення до самовизначення, діагностування, проблематизації, цілепокладання, вільного вибору, інтерактивної взаємодії та проектування професійного самовдосконалення;

3) синтез інформації, знань, почуттів, ставлень, усвідомлення вибору пріоритетів, особливостей життєвого та професійного досвіду, рівнів володіння способами діяльності, сповнених особистісним смислом.

Наступним напрямом нашого дослідження є оформлення моделі розвитку професійних якостей учителя технології у післядипломній педагогічній освіті.

Список використаної літератури

1. Бабанский Ю. К. Оптимизация процесса обучения / Ю. К. Бабанский. – Москва, 1977. – С. 39–46.

2. Громкова М. Т. Педагогика высшей школы / М. Т. Громкова. – Москва : ЮНИТИ-ДАНА, 2012. – 447 с.

3. Жук А. И. Активные методы обучения в системе повышения квалификации педагогов : учеб.-метод. пособ. / А. И. Жук, Н. Н. Кошель. – Минск : Аверсэв, 2003. – 336 с.

4. Змеев С. И. Андрагогика: основы теории, истории и технологии обучения взрослых / С. И. Змеев. – Москва : ПЕР СЭ, 2007. – 272 с.

5. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії : монографія / І. А. Зязюн. – Черкаси : Вид. від. ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – 608 с.

6. Кукуев А. И. Андрагогический подход в педагогике : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / А. И. Кукуев. – Ростов-на-Дону, 2010. – 29 с.

7. Подласый И. П. Педагогика : в 3-х кн. : учеб. для студентов вузов, обучающихся по направлениям подгот. по специальностям в обл. “Образование и педагогика” / И. П. Подласый. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : ВЛАДОС, 2007. – Кн. 2 : Теория и технологии обучения. – 575 с.

8. Степин В. С. Научная картина мира в культуре техногенной цивилизации / В. С. Степин, Л. Ф. Кузнецова. – Москва, 1994. – 274 с.

Стаття надійшла до редакції 18.02.2015.

Ковальчук И. М. Методы и формы развития профессиональных качеств учителя технологии в последипломном педагогическом образовании

В статье проведен анализ взаимосвязи эффективности развития личностных и профессиональных качеств учителя технологии в последипломном педагогическом образовании со спецификой организации образовательного пространства: выбором методов и форм педагогического взаимодействия; охарактеризован комплекс методов, способствующих развитию профессиональных качеств учителя технологии; определены основные требования к отбору и применению методов на основе андрагогических и синергетических принципов, детерминирующих активизацию педагогического процесса, самоорганизацию профессионального самосовершенствования учителя технологии в межкурсовой период.

Ключевые слова: метод, формы, требования, выбор, развитие, профессиональные качества учителя, интерактивные методы.

Kovalchuk I. Methods and Forms Development of Professionally Qualities of a Teacher of Technology in Post-Graduate education

In the article analyses the interrelation of the effectiveness of development of personal and professional qualities of the teacher technology in education and organization of specific educational environment in the improvement/qualification courses. The identified significance of methods forms of educational interaction based on the mastery teacher's new ways of self and their own abilities in new ways of working. It was determined that the stereotypes of professional performance of the teacher, to a greater extent, be expressed in the way.

Characterized set of methods aimed at developing the professional skills of teachers technologies. The basic requirements for the selection and implementation of methods based on andragogical and synergetic principles are: strengthening the role of synthetic submission of new information, a combination of traditional and innovative teaching methods and forms of cooperation; strengthening teacher motivation to self-selection technology areas of professional self-improvement and self-development of competencies in postcourse period; building pedagogical interaction based on cooperation, co-creation, mutual exchange of information, socio-cultural values, self-analysis and enrichment of professional experience; withdrawal of students from the state of equilibrium, determination of creative activity; reliance on reflection.

The main groups of techniques defined professional skills: self-diagnosing, problematisation, goal-setting, free choice, interactivity and design professional self-improvement.

Key words: methods, forms, requirements, selection, development, professional quality teachers, interactive methods.